

רשת
שיעורים
תורה

היכלי תורה

ערש"ק פרשת בהר בחוקתי כא אייר תשסט ♦ דף היומי בבלי: בבא מציעא כ ירושלמי: בבא מציעא י

ונתתי משכני בתוכם ולא תגעל נפשי אתכם

בתורת כהנים: 'ונתתי משכני בתוכם' זה בית המקדש, 'ולא תגעל נפשי אתכם' משאני גואל אתכם שוב איני מואס בכם.

לפי מדרש חז"ל זה בתורת כהנים, שבחלקו הראשון מדבר הפסוק על המקדש, ובחלקו השני עוסק בגאולה העתידה, אין קשר בין שני הדברים.

אולם נראה לפרש שנתכוונו לרמוז לנו שהפסוק 'ונתתי משכני בתוכם' מדבר במקדש העתיד שאנו מצפים לו, ובנוי ומשוכלל הוא יגלה ויבא משמים (ראה סוכה מא, א, רש"י ד"ה אי נמי). טעמו של דבר, מדוע לא יניח הקדוש ברוך הוא לבני אדם לעשותו, נתגלה לנו בחלקו השני של הפסוק, כמו שיבואר להלן.

אמרו חז"ל (סוטה ט): דרש ר' חנינא בר פפא, מאי דכתיב 'רננו צדיקים בה' לישרים נאווה תהלה', אל תיקרי 'נאווה תהלה', אלא נוה תהלה, זה משה ודוד שלא שלטו שונאיהם במעשיהם, דוד דכתיב 'טבעו בארץ שעריה', משה, דאמר מר משנבנה מקדש ראשון נגזו אהל מועד קרשיו ובריחיו ועמודיו ואדניו. הטעם ששלטו ידי האויבים רק במעשיו של שלמה, ולא במעשיהם של משה רבנו ודוד המלך, הוא לפי שבני אדם העומדים למיתה ואינם קיימים לעולם, גם הנעשה על ידם אינו יכול להיות בר קיימא לעולם. משה רבנו שאמרו בו (סוטה יג): לא מת משה, ודוד המלך שהוא חי וקיים, כשם שאין המיתה שולטת בהם, כך גם מעשה ידיהם ראויים שיתקיימו לעולם, מה שאין כן במעשי ידי שלמה המלך.

בנין בית המקדש העתיד יהיה קודם תחיית המתים, בטרם יעמדו משה ודוד לקץ הימין (תו"ט פ"ה מעשר שני). אם יבנה אז בית המקדש על ידי בני אדם, יהיה זה בית שאי אפשר לו להתקיים קיום עולם. מכיון שרצונו של המקום הוא שמכאן ואילך יתקיים הבית לעולם, ולא ימאס עוד בישראל ולא יבא שמשם, לכן בנוי ומשוכלל יגלה ויבא מן השמים.

מעתה מובן היטב קישור שני חלקי הפסוק: 'ונתתי משכני בתוכם' שאבנה בעצמי את הבית העתיד, שמא תתמהו כל כך למה, התשובה היא 'ולא תגעל נפשי אתכם', שאינני עתיד עוד למאוס בכם, ולכן צריך להיות בנינו בנין עולם.

ע"פ בנין אריאל

נושאי הדף בעלון

האם יש חיוב שזירה בציצית או לא.....בבא מציעא כ

האם יש לאדם למשמש בכיסו בכל שעה.....בבא מציעא כא

הבטיח בגדים טובים ונתן בינונים.....בבא מציעא כב

ברכת הגומל על טובה בינונית.....בבא מציעא כג

הגבהת אוכלים במוצאם ברחוב בזמן הזה.....בבא מציעא כד

אם מותר לגלות שפלוני נתן צדקה.....בבא מציעא כה

אכילה עם מזלג או בידים.....בבא מציעא כו

קנה בית ומצא בכותל מעות.....בבא מציעא כז

כפתור ופרח.....עמוד 5

צבא מליעא כ

האם יש חיוב שזירה בציצית או לא

מסקנת הגמרא בסוגיין היא, שהסימן של מניין השטרות, עדיף על הסימן של הקשר שבשטרות, ולפיכך, אף על פי שהקשר אינו סימן, המניין הוא הסימן שמחמתו מחזיר המוצא את קשר השטרות.

ממסקנה זו הוכיח הערך ש"י (או"ח סי' יא) כדעת הרמב"ם שחוטי ציצית אין צריכים שזירה, וכפי שיתבאר.

הרמב"ם (ציצית פ"א ה"י) פסק, שחוטי ציצית אינם צריכים שזירה. והראב"ד השיג עליו, והביא מדברי הספרי (פר' שלח פ"סקא ט) שסבר שחוטי ציצית צריכים שזירה, וכשם שחוטי התכלת צריכים שזירה, כך חוטי הלבן צריכים שזירה. וכך הביא הבית יוסף (או"ח סי' יא) מדברי הרא"ש והר"ן והנימוקי יוסף, שציצית שלא נשזרו חוטיה, הרי היא פסולה, וכך נקט הסמ"ג (עשין כו).

בעניין זה שלחו חכמי לונז'ל להרמב"ם והקשו על שיטתו, מדוע סבר שאין חובה לשזור הציצית, הרי בספרי [שם] מבואר שדבר זה נלמד ממשכן, וכשם שבמשכן היו חוטי התכלת שזורים, כך צריך להיות הדין גם בחוטי הלבן, וכיצד חילק הרמב"ם ביניהם.

הרמב"ם השיב לחכמי לונז'ל (שו"ת פאר הדור סי' כא), שהסיבה שלא פסק להלכה את דברי הספרי, היא משום שסתם ספרי הוא רבי שמעון (עי' סנהדרין פו). וכיון שלא מצא מי שיסבור כמותו בזה, לא פסק דין זה להלכה. והביא ראיה שדברי הספרי אינם להלכה, כי אם המקור לדין זה הוא מהמשכן, היה צריך להיות שיהיה חיוב לשזור כפול שש, שהרי השזירה במשכן היתה 'חוטן כפול שישה' (שבת כח.). ובהכרח שדברי הספרי, שהם דברי רבי שמעון, לא נפסקו כלל להלכה. אמנם, הבית יוסף שם הקשה על הרמב"ם, שכיון שלא מצא חולק בדבר, עדיין קשה, מדוע לא פסק את שיטת הספרי להצריך אכן שזירת חוטי ציצית כפול שש, [עוד הקשה, מנין לרמב"ם שהספרי למד את דין השזירה מהמשכן].

הערך ש"י (שם) תירץ את קושיית הבית יוסף על הרמב"ם, והביא מקור מהש"ס שאין צריך שזירה כפול שש בציצית, מהמבואר בעירובין (צו:) שהמוצא חוטים שזורים, יכול להשתמש בהם לציצית, שאנו אומרים שממה שטרח עליהם המאבד ושזרם, מוכח שכוונתו היתה לעשותם לשם מצות ציצית. והקשתה הגמרא, שהרי המוצא תפילין חדשות שאינן קשורות ברצועות, אנו חוששים שנעשו לשם קמיע ולא לתפילין, ואם כן גם בציצית נחוש שלא שזרם לשם ציצית. וכתב הערך ש"י, שמכאן הוכיח הרמב"ם את שיטתו שאין צריך שזירה כפול שש, כי אם נאמר שאכן יש חיוב שזירה כפול שש כמו שהקשה הבית יוסף, מדוע לא תירצה הגמרא על הקושיה מתפילין באופן פשוט, שכיון שבציצית צריך שזירה כפול שש, אם כן, מניין השזירות הוא הסימן, ומניין הוא הרי סימן עדיף מקשירה, כפי שמוכח בסוגיין. וכיון שמבואר שם בעירובין [במשנה] שקשר של תפילין הוא סימן שהן כשרות, קל וחומר שמניין השזירה יהווה סימן לכשרות הציצית. ובהכרח שאין צריך לשזור כפול שש, ולפיכך אין סימן במניין השזירות. זו הוכחתו של הרמב"ם שאין ללמוד ממשכן, ומתורצת בזה קושיית הבית יוסף.

בהמשך דבריו מביא הערך ש"י את דברי המגדל עוז על הרמב"ם, שהאריך לבאר על פי הסוד את עניין השזירה בציצית, ואף הוא האריך בזה.

צבא מליעא כא

האם יש לאדם למשמש בכיסו בכל שעה

מעשה שהיה באדם שהיו לו בתים בארץ אחרת ונתן לבנו רשות בכתב להשכירם ואף כתב לו שיכול לעשות בבתים אלו כאדם העושה בשלו, ויתר בניו העירו לו שיש לחשוש שמא הבן יקח הלוואה על סמך בתים אלו, וחששות נוספות כיוצא בזה.

שאלה זו הגיעה לשולנו של הדברי מלכיאל (ח"ד סי' קלו), ולאחר שדן בזה מצד דין הלוואה בלא עדים, כתב שיש לאב להגביל ולכתוב באופן ובצורה ברורה מה בסמכות בנו ועל מה אין לבנו סמכות. מקור לזה הביא ממה שאמרו בסוגיין שאדם עשוי למשמש בכיסו בכל שעה, ומשמע שכן צריך האדם לנהוג שהרי לא דיברו חז"ל רק בבני אדם מגושמים שחרדים על ממונם יותר מדאי, [אלא בכל ממון שאדם מוצא אמרינן שהמאבד ודאי משמש בכיסו ויודע על האבידה, ולא מחלקים שאם הוא ירא שמים לא משמש בכיסו]. וכן הביא מה שאמרו בחולין (קו) שאדם צריך לסייר את נכסיו בכל יום שמא ימצא דבר הטעון תיקון. הרי למדנו שאף בנוגע לרכושו צריך האדם להיות זהיר ועינו פקוחות שלא יאבדו ויתקלקלו, ומכל שכן בנידון זה שכתב לבנו את כל רכושו.

בסיום דבריו הוסיף הדברי מלכיאל וכתב שבפרט יש לאב להיזהר במעשה זה כיון שאותו בן הוא מכת המתחדשים וכבר הורה הנסיון שאין אמון במאחר ואין בהם יראת שמים, ויש שוטים שחושבים שאנשים הללו הם בעלי נימוס ולא יעשו עול, והנסיון הורה שאין זה כך, ורק היראת שמים עומד נגד כל התאוות.

בעניין אחר מצאנו על חובת משמוש בכיסו בכל שעה, על מאמר שהובא בש"ס (כתובות נ., פסחים עב.) על תנאים שלמדו ענין בלימודם ארבעים פעמים, שע"י השינון והחזרה היה נדמה כאילו הדבר מונח אצלם בכיסם. ובלשון הגמרא תנא מיניה ארבעין זמנין ודמי ליה כמאן דמנחא ליה בכיסתיה. וביאר המהר"ם שיף (כתובות שם ד"ה ודמייא) שחז"ל הגדירו את הדבר כמונח ב'כיסו' של המשנן, עפ"י המבואר בסוגיין שאדם עשוי למשמש בכיסו בכל שעה, וחז"ל לימדונו שגם לאחר ששנה אדם תלמודו ארבעים פעם ונקבע הדבר בזכרונו עדיין צריך לחזור עליו מדי שעה, ואינו כדבר המונח בקופסא שבביתו שאינו צריך משמוש. וכך גם כתב הגר"א בספר תולדות אדם (פ"ט) בשם הגר"א. ועיין בשו"ת אגרות משה (יו"ד ח"א סי' קמא) מה שדן בזה.

כמהלך זה מסופר גם על הרב מבריסק שנשאל פעם מדוע הוא מרבה לחשוש בכל הנוגע לקיום מצוות והוא מוסיף הידורים על הידורים. השיב הרב מבריסק לשואל ואמר לו, אילו היית יוצא לרחוב כאשר בכיסך סכום כסף גדול בודאי היית ממשמש בכיסך בכל רגע ורגע כדי להיות בטוח שהכסף לא יאבד, ומדוע אינך מתפלל ושואל מה פשר הפחד והדאגה לגורל הכסף, אלא כאשר נושאים סכום כסף גדול בודקים וחוזרים ובודקים גם אם החשש רחוק ביותר, ובכן, ערכן של מצוות בעיני אינו נופל מערך של סכום כסף רב.

צבא מליעא כג

הבטיח בגדים טובים ונתן בינונים, ברכת הגומל על טובה בינונית

בשו"ת צמח צדק (הקדמון סי' יא, הו"ד בפ"ת חו"מ סי' רמח) נשאל בדבר מי שנתחייב לחבירו בשטר ליתן לו בגדים טובים ממקום פלוני, ואחר כך בא ליתן לו בגדים בינוניים ממקום ההוא, וטוען שמכיון שלא כתב בשטר שיתן לו מובחרים אלא טובים סתם, הרי אלו הם בגדים טובים, ובא רק להוציא שלא יתן לו מן הגרועים והרעים. וזה טוען שצריכים להיות טובים, ואלו הם בינונים ולא טובים.

והשיב, יראה כיון שכתב בשטר סתם בגדים טובים ולא כתב מובחרים יכול ליתן לו בינונים, משום שגם הם נקראים טובים. והוכיח כן מכמה מקומות, וכן מר"ה (טז): שאמרו על הפסוק (תהלים סט כט) 'ועם צדיקים אל יכתבו' זה ספרן של בינונים, הרי צדיקים אמר הכתוב ומפרשים בינונים. וכמו"כ כאן שאמר טובים יש לפרש בינונים, וקרא להם טובים להוציא רעים וגרועים, אם לא שכתוב בשטר בגדים טובים מובחרים או בגדים טובים ממש, שכיון שכתב לו מובחרים או טובים ממש, כל תנאי שבממון קיים וצריך ליתן לו טובים ממש ולא בינונים.

אך בשו"ת מהרש"ם (ח"ב סי' קצז) נשאל במי שמכר לחבירו תבואה וכתב לו בשטר מכירה שהתבואה מחויב להיות טוב, וגם נקי בלא שום תערובות, ואם יהיה שם תבואה לא טובה או אינה נקיה ינכה לו מהמקח, ומצא שם קצת תערובות מה דינו. תחילה הביא תשובת הצמח צדק, והביא מהעט"ז (או"ח סי' ריט) בשם הרא"ש לענין ברכת הגומל, שכתב שלא יברך עד שיצא מהצרה והחולי לגמרי, כיון שאומר 'שגמלני כל טוב' וכל שלא יצא לגמרי מהצרה אין זה טובה, וכתב לבאר שאולי בעת שתיקנו לברך שגמלנו כל טוב פירוש המילה טוב הוא כולו ולא רובו, וכן הוכיח לזה מעוד מקומות.

אמנם כתב שמדברי העט"ז הנ"ל אין ראיה שחולק על הצמח צדק, משום שאף שצריך שיהיה הטוב ההוא נגמר במילואו, היינו רק שהטוב כפי שהוא יהיה נגמר לגמרי, ולא שיברך קודם שנגמר הטובה לגמרי.

והביא ראיה לנידונו, מהגמרא בשבת (קמט:): שכל מי שחבירו נענש על ידו אין מכניסין אותו במחיצתו של הקב"ה, ולומדים זאת מהפסוק (משלי יז כו) 'גם ענוש לצדיק לא טוב', ואין לא טוב אלא רע, ופירש"י שצדיק המעניש הוא לא טוב וכיון שאינו טוב ממילא הוא רע, עיי"ש, ומבואר שלשון לא טוב פירושו רע, וא"כ גם בנידון זה, כיון שהתנה שאם יהיה לא טוב ינכה לו מהתשלום, אף שהתבואה גרועה המקח קיים משום שהכל נכלל בכלל לא טוב, אלא שמנכה לו ממעותיו.

ובמנחת פתים (חו"מ סי' רלג ס"א) הסתפק אם אמר לו למכור יפים אם יכול ליתן לו בינונים, וכתב שמשמע כן קצת מסוגיין שאם אמר בעה"ב לשלוחו סתם לתרום תרומה, תורם מבינונית, ואינו יכול לתרום מהיפות, מבואר מזה שבינוני אינו בכלל יפה.

צבא מליעא כג

הגבהת אוכלים במוצאם ברחוב בזמן הזה

בסוגיין, אין מעבירין על האוכלין. ברש"י ותוס' (ד"ה אין) ביארו שהמוצא אוכלין בדרך אין רשאי לעבור עליהם ולהניחם שם, אלא צריך להגביהם. אך יש מהראשונים שפירש (עיי' במאירי ד"ה כבד) שהכוונה לאסור לפסוע על האוכלים.

דין זה הובא להלכה במגן אברהם (סי' קעא סק"א, הו"ד במשנ"ב סקי"א) שכתב, כשרואין אוכלים מונחים על הארץ אסור לילך ולהניחם אלא צריך להגביהם, אם לא במקום שיש לחוש לכשפים, כגון ככר שלם.

בשו"ת אבני נזר (יו"ד סי' קאות ט) כתב, שדין זה שאין מעבירין על האוכלים נאמר רק בדברים הכשרים לאכילת ישראל. ופת של נכרים אף שאסור לישראל לאוכלו מ"מ כיון שיש לו תקנה ע"י שיחזור ישראל ויבשלנו, על כן דינו כאוכל כשר. וכך הוכיח מסוגיא בערובין (סד): שגם על פת עכו"ם אסור להעביר.

והוסיף וכתב, שמכאן ראייה שעל כל האוכלין אסור להעביר ולא רק על פת, שהרי אם תאמר שרק על הפת אסור להעביר, אם כך הרי פת שמבשלים אותו מתבטל מתורת פת, וא"כ יהיה מותר להעביר על פת עכו"ם, משום שלא שייך הסיבה שכשיבשלו יהיה מותר הפת ונמצא שיכול להיות מותר לאכילת ישראל, שהרי אח"כ שוב לא יהיה בגדר פת.

באבן ישראל (ח"ו על סוגיין) כתב להוכיח שאסור להעביר על כל האוכלים ולא דוקא על פת, שהרי בסוגיין דנו על מצא עיגול ובתוכו חרס, ועל זה דנו מדין אין מעבירין על האוכלין. וכך כתב רבינו ירוחם (נתיב טז ח"ה) שדין זה אמור בין בפת בין בשאר אוכלים.

בספר עץ השדה (סי' טז ס"ק כא) האריך בדין זה, וכתב בשם בעל הקובץ תשובות שדין זה שאין מעבירין על האוכלין נאמר כשמוצא אוכלין בצורה שעדיין רגילים לאוכלם, אך הרואה ברה"ר חתיכת פת או פרוסת פת וכדו', אינו צריך ליטלה, כיון שאין דרכם של אנשים היום לאכול מאכל שהיה ברחובה של עיר, וממילא אין למאכל זה חשיבות של מאכל שיצטרך להגביהו, אף שמ"מ אסור לדרוס עליו, כדין פירורים פחות מכזית, אא"כ המאכל עטוף או שהוא שלם, בצורה שניכר שעדיין ראוי הוא למאכל בנ"א. [וכיוצא בזה הביא בשמו בספר ברכת השם (סי' ג סמ"ד)].

בשו"ת באר שרים (ח"ד סי' ס) כתב, שלכתחילה יש להגביה את האוכל מהקרקע כדי שלא ידרסוהו רבים, וכשאין באפשרותו, כגון שממהר לדרכו או כשהאוכל נמאס והוא איסטניס וכדומה, לכל הפחות יסלקו לצדדים. ובספר בית ברוך על החיי אדם (כלל מה הערה לא) כתב, שהדין שצריך להגביה אוכלים, היינו דווקא אם מונחים במקום דריסת רגלים וכדומה בשאר מקום בזיון, אך זולת זה לא מציינו שיש איסור להניח אוכלים ופת על הארץ. וכיוצא בזה מבואר בשו"ת שלמת חיים (סי' קעג) שאין איסור להניח אוכלים תחת ספסל קבוע, כשאין חשש שידרסו על האוכלים.

ועיי' בשו"ת מילי דאבות (ח"ה אבה"ע סי' ג) שכתב, שהרואה חתיכת לחם בשוק בפסח יכול להגביהו שלא יהיה על הארץ, ואינו עובר בבל יראה כיון שאין מתכוין לזכות בו. אך בשו"ת להורות נתן (ח"ה סי' ל) כתב לחלוק על דבריו, והוסיף שאף אסור להזיז ברגליו מחשש שמא יבוא לאוכלו, עיי"ש. ובשו"ת קנין תורה בהלכה (ח"ה סי' מג) כתב להשיג על דבריו שחמץ ברה"ר הוא מאוס ולא יבוא לאוכלו. וע"ע בלהורות נתן (ח"ו מילואים) מה שכתב להשיב על דבריו.

יום שלישי כה אייר

צבא מליעא כד

אם מותר לגלות שפלוני נתן צדקה

ברש"י (ד"ה באושפיזא) ביאר, שאם שאלו אדם על מארחו אם קבלו בסבר פנים יפות ואמר לאו, מדה טובה היא, כדי שלא יקפצו בו בני אדם שאינן מהוגנין לבא תמיד עליו, ויכלו את ממונו.

בתוספות (לעיל כג: ד"ה באושפיזא) הסמיכו לכך את דברי הגמרא בערכין (טז.), מברך רעהו בקול גדול בבקר השכם, בערב קלה תחשב לו. וביארו שמה שאמרו (ברכות נח.) אורח טוב אומר כל מה שטרח בעל הבית לא טרח אלא בשבילי, הוא כשהמדובר בין בני אדם מהוגנים, שאז אין חשש מלספר על טובו של בעל הבית, ורק כשנמצא בין בני אדם שאינם מהוגנים ישנה ולא יספר על טובו ומעלתו.

בשו"ת אגרות משה (יו"ד ח"ג סי' צה) כתב לפי זה, שאין חשש איסור או עוולה לאחד שידוע מנדיבי לב ובעלי חסד לספר זאת לעניים אחרים ולמתעסקים לצדקה, ואף שעי"ז יבואו אורחים ועניים אין איסור בזה משום שאם יכול ליתן טוב שיתן אף אם לא היה נותן בלא שמספר עליו והם באים, ואם אינו יכול ליתן הרי אין לו להתבייש מלומר שאינו יכול ליתן.

יתירה מזו כתב, שלתנית מעות בסך גדול יותר מהדרך שנותנים לסתם עניים אין זה שום בושה לומר שאינו יכול ליתן, ואין לחוש על סתם אדם שמא לא יוכל לומר שאין לו מפני הבושה, משום שרוב בני אדם לא מתביישים מלומר כשמבקשים גבאי צדקה שיתן לקופה של צדקה, שהוא סך יותר גדול מהדרך שנותנים לסתם עניים שאין להם, ומטעם זה אפילו באדם שאינו ידוע כעשיר, כשנתן לאחד צדקה עבור מוסד תורה רשאי המקבל להגיד גם לאחרים, כי אם לא יוכל ליתן יש לתלות בסתם אנשים שלא יתבייש מלומר שאינו יכול, אם לא אמר לו בפירוש שלא יגיד משום שטבעו להתבייש.

ובאדם שידוע לעשיר, אף באופן שידוע שיתבייש שלא ליתן, כגון שיאמר זה לאדם גדול מפורסם שהוא מנהל ישיבה וגבאי צדקה שמפני הבושה לא יוכל לדחותו, כיון שהוא עשיר הרי אין צריך לומר באופן שעדיין לא נתן מעשר ממה שהרויח לצדקה, שצריך להגיד גם לאחרים שהרי רשאים לכפותו שיתן צדקה, שבכפיה כזו שיתן בשביל הבושה ובשביל בקשת האדם המפורסם לכל הדעות רשאים, אלא אף כשכבר נתן לצדקה כל מעשר שלו, גם מסתבר שעד חומש רשאי גם אדם גדול לבקש ממנו, ואין בזה משום 'פקדתי על כל לוחציו' המבואר בבא בתרא (ה.) שאין כופין על הצדקה, מאחר שמצוה מן המובחר הוא ליתן עד חומש כמבואר **בשו"ע** (יו"ד סי' רמט ס"א), ואם כבר נתן חומש לצדקה לא יתבייש מלומר זה אף לאדם היותר גדול ולא יתבע ממנו שוב.

וכיון שודאי עדיין לא נתן מעשר, משום שרוב אנשים עושים החשבון בסוף השנה, ובכלל לא מצוי כל כך עשירים שיתנו מעשר, וכ"ש שאין לחוש שמא כבר נתן החומש, נמצא שיש עוד מצוה להגיד גם לאחרים, ולכן אין לעשיר להקפיד כלל על מי שהגיד לאחרים איך שהוא איש נדיב, ואדרבה יש לו להכיר טובה לו על שגרם שיתן יותר לצדקה.

יום רביעי כו אייר

צבא מליעא כה

אכילה עם מזלג או בידים

ברבינו חננאל (ד"ה בהמנק) כתב לבאר, שהכלי שהובא בסוגיין 'המנק' הוא כלי שיש בו שני ראשים, כמו מזלג שיש לו ג' שיניים, ודרך בני יוון להחזיק חתיכת הבשר [במזלג] ולחתוך עם הסכין ולאכול, ונוטל זה שחתך, ונותנו לתוך פיו, ואין ידיו נוגעות בבשר כלל מפני הזוהמא.

בערוך (ערוך המנק) כתב שהפריים נהגו לאכול כן. ובברכות (ח:): תניא, אמר רבן גמליאל בשלשה דברים אוהב אני את הפריים, הן צנועין באכילתן.

והנה **במור וקציעה** (סי' קפא) כתב, שבזמן חז"ל המנהג היה לאכול באצבעותיהם בלא כף ומזלג. משא"כ אנו במדינה זו דרכנו לאכול בכפות ומזלגות, ואין אנו אוהזים את התבשיל בידים ע"פ רוב.

אולם **בבני ציון** (ח"ג סי' קפא) הביא דברי **היעב"ץ במור וקציעה**, וכתב לדייק מדברי הגמ' בנדריים (ט:): שגם בזמניהם היו נוהגים לא לאכול באצבעותיהם אלא ע"י כלי.

ובשל"ה הק' (שער האותיות עמק ברכה ס"ו) כתב, ויהיו ידיו אמונה, רוצה לומר שיזכור גם כן כי הידים אשר אוהז בהם המאכל והמשקה הם רומזים על התורה והעבודה, כמו שאמרו רז"ל במסכת כתובות (ה:): שכל אחד מאלו האצבעות נתייחד למצוה, זרת למדידת החושן, קמיצה למנחת כהן, אמה לכלי המשכן והבנין, אצבע להזאה, גודל לבוהן אהרן והמצורע. מלבד זה מה שרומזים כלל הידים על שני לוחות העדות, עשר אצבעות בכל היד, חמש אצבעות כנגד הדברות שהיו כתובים חמש כנגד חמש, כל זה יתן אל לבו בשעת סעודה שיש בהן דבר שבקדושה.

ביפה תלמוד (נדריים ט: ד"ה אל) שיבח את המנהג שנהגו רבים לאכול כמנהג הלועזין שכל אחד אוכל בקערה בפני עצמו, אף שיש בכך טרחה לבעלי הסעודה, מפני שאז אין חשש שיאכל אדם לא מרוקו ולא מצואתו של חברו.

ובבן איש חי (שנה ראשונה פרשת בהר ס"ח) כתב, יזהר שלא יטנף מלבושיו באכילתו, ואם אוכל בידו לא ילכלך כל הידים אלא רק ראשי אצבעותיו. וטוב ונעים שלא יאכל אלא על ידי כף. ולא יאכל אלא רק ביד אחת, ולא בשתי ידים.

בספר **נחלת יוסף** (דף מב:): כתב, אמרו חז"ל אזיל לקרתא עביד כנימוסה, [כשאתה הולך למקום עשה כנימוסי המקום], ולמה כדי שיהא אדם אוהב ורצוי לכל הבריות, ולעולם אל ישנה אדם מפני המחלוקת. ידוע כי בכל תימן אין המנהג בינינו לאכול דוקא בסכין כף ומזלג, ואם ימצאו מתי מספר הנוהגים כך, עכ"פ לא יגיעו אחד מיני מאה. אבל בארץ הקודש רובם ככולם נוהגים לאכול רק בסכין כף ומזלג, והנה אם יתארח איש תימני בבית איש ירושלמי בארץ ישראל והביא לו סכו"ם בעת האוכל, לא יגיס בדעתו לומר לא אוכל בסכו"ם כי אם בידי ובאצבעותי, יען כי לא ניסה בכך, אין זה רק מן המתמיהין ונראה כחוכא ואטלולא, כי מה בכך אם יאכל בסכו"ם כמנהג המדינה. וכמו כן אם יתארח איש ירושלמי בבית איש תימני בתימן, לא ירהיב עוז בנפשו לומר לא אוכל אוכל כי אם בסכו"ם, רק בידי ובאצבעותי יאכל הכל כמנהג המדינה, ולא ישלה נפשו בתקות שוא כי יביאו לו מבית אחר, כי על הרוב אינם בנמצא, וכעצת חז"ל אזיל לקרתא עביד כנימוסה, ואז הכל על מקומו יבא בשלום.

קנה בית ומצא בכותל מעות

בשו"ת מלמד להועיל (ח"מ סי' נו) נשאל בדבר איש שמכר ביתו, ולאחר כמה שנים רצה הקונה לבנות בחצר, וכשחפרו בקרקע מצאו אוצר גדול גיגיות אחדות מלאות זהובים, למי שייכים זהובים אלו, והאם יוכל המוכר לטעון שאם היה יודע מאוצר זה לא היה מוכר את הבית והרי זה מקח טעות.

בתשובתו כתב, פשוט שאין המוכר יכול לתבוע כלל לא כולו ולא חציו של המטמון, ואין צריך לומר בנידון זה שמכר את ביתו כבר, אלא אפילו לא היה מוכר כלל את הבית והיה שוכר פועל לחפור בתוך ביתו והחפור היה מוצא מטמון, עפ"י דין המטמון של המוצא, כי בעל הבית לא זכה במטמון זה מעולם, וא"כ כל שכן שאין יכול לטעון מקח טעות, שאין כאן מקח טעות כלל שהמטמון לא היה שלו מעולם ולא זכה בו כלל וכלל, והמוצא הוא הזוכה בו מדין תורה. והאריך שם שאפילו מדת חסידות אין כאן ליתן לו חצי.

בסיום דבריו כתב, אחר שכבר פסקתי הדין ראיתי בשו"ת בית אפרים (ח"מ סי' מד) שאלה כזו בראובן שהשכיר ביתו לשמעון, ומצא שמעון שם מטמון אחד, ונתעצמו לדין שראובן המשכיר טוען שחצירו קנתה לו. ופסק שם בפשיטות שהדין עם שמעון השוכר, וברוך שכוונתי לדעת הגאון, וק"ו בנידון זה שראובן כבר מכר הבית ואין לו כלל זכות בו. ובשו"ת חוקות החיים (ח"מ סי' סז) דן בכעין זו, בראובן שמכר ביתו לשמעון, ושמעון חפר בבית ע"י פועלים ואחד הפועלים מצא אוצר, וכתב עפ"י סוגיין שהמטמון שייך לפועל כיון שהוא המוצא, וביאר שלא שייך בזה יד פועל כיד בעל הבית.

מציאה בבית בחזקת השוכר

אם היה משכיר את ביתו לאחרים, המציאה שבכותל בחזקת השוכר האחרון, ודוקא בדבר שאין בו סימן אבל יש בו סימן צריך להכריז, ויש אומרים שאין חילוק בדבר. אם השכירו לשלשה נכרים כאחד הרי עשאו פונדק, וכל הנמצא בו אפילו בתוך הבית הרי הוא של מוצאו, ואין אחד יכול לטעון שהם שלו שהרי עשאו פונדק.

מעות הנמצאות לפני סוחרי בהמה בירושלים

מעות הנמצאות לפני סוחרי בהמה בירושלים לעולם מעשר, שחזקת רוב העם מביאין מעות מעשר וקונים בו בהמות. והנמצאות בהר הבית לעולם חולין, שחזקתן מתרומת הלשכה שחללום הגזברין על בהמה.

אבידה שנפלה משנים או שלשה

ראה אבידה שנפלה משני בני אדם אף שאין בה סימן ואף שאינה שווה אלא פרוטה חייב להחזיר, אם ראה ממי מהם נפלה יחזירנה לו, ואם לא ראה ממי נפלה, אם יש בו סימן יכריז ביניהם, ואם אין בו סימן תהא בידו עד שיבא אליהו.

נפלה משלשה בני אדם, אם אינם שותפים אף אם יש בה סימן זכה המוצא, ודוקא כשראה את שלשתם מחפשים אחר האבידה, אבל אם לא ראה שחיפשוה ויש בה סימן חייב להכריז ביניהם. ואם הם שותפים בה אפילו אין בה סימן חייב להחזיר, וכל שאינו ידוע אם שותפים הם חייב להחזיר.

אדם עשוי למשמש בכיסו בכל שעה

ותדעו ותבינו כי ענין החזרה לא רק בשביל הזכירה לבד, אלא גם בשביל עצם ההבנה והעמקה, שכל מה שיוסיף פעם בחזרה יתוספו לו יותר ידיעה והבנה, וירד לעומקה של הלכה והסברה. וכמו שאמרו ז"ל (עירובין נד:) דדיה ירוון בכל עת מה דד זה כל זמן שממשמש בה מוצא בה חלב, אף ד"ת כל זמן שהוגה בה מוצא בה טעם. ואמרו על הגאון הצדיק ר' זעלמאלע אחי הגה"צ ר' חיים וואלאזינער ז"ל (הובא בס' תולדות אדם פ"ט) שפעם אחת ראה אותו איש אחד שחזר על לימודו בדבר אחד עד שלש מאות פעמים, ולקץ חודש ימים ראה שהוא חוזר על לימודו שנית בדבר זה שלשים או ארבעים פעמים, וישאלהו האיש על מה זה. ויענהו, הנה חז"ל אמרו תני מיניה ארבעים זמנין ודמי לי' כמאן דמנח בכיסיה רמזו בה למה שאמרו אדם עשוי למשמש בכיסו בכל שעה. דאף שנקבע כבר בזכרוננו ששנה ארבעים פעמים בכ"ז היה ממשמש אותו כל שעה שלא ישכחו ממנו כאדם הממשמש בכיסו שלא ישמט ולא יאבד ממנו. עוד הובא שם שפעם אחת שאלו ממנו הלא מצינו בדברי חז"ל המספר של מאה פעמים ואחת. אבל יותר מזה לא שמענו. ענה ואמר זה השיעור הוא ענין סגולה לזכרון, אבל לחיבוב התורה אין לה ערך ואין לה שיעור. ואלו היה מספיק לי הזמן הייתי חוזר על דבר אחד מד"ת שנה תמימה ויותר כי היא חביבה עלי בכל עת.

(הנהגות צדיקים, התעוררות והדרכה מרבי שמואל תפלינסקי)

בהני תלת מילי עבידי רבנן דמשנו במלייהו

'כה אמר ה' על שלשה פשעי ישראל ועל ארבעה לא אשיבנו' (עמוס ב ו), יש לרמוז בזה, מאי דאיתא בב"מ אמר רב יהודה אמר שמואל בהני תלת מילי עבידי רבנן דמשנו במלייהו במסכת בפוריא ובאושפיזא, מאי נפקא מינא, אמר מר זוטרא לאהודרי ליה אבידתא בטביעות עינא, אי ידעינן ביה דלא משני אלא בהני תלת מהדרין ליה, ואי משני במילי אחריני לא מהדרין ליה ע"ש. וז"ש כה אמר ה' על שלשה פשעים ונודעים דעבידי רבנן לשנויי במלייהו, אינם נקראים פושעים, ומהדרין להו בטביעות עינא, אבל אם מוסיף עליהם להיות משקר בדבר רביעי שאינו בכלל הנזכר, אז לא אשיבנו, לא מהדרין ליה רק בעדים ובסימן.

(מאור עינים, לרבי מאיר ורג'אני זצ"ל וישב)

דרשהו אם הוא רמאי

הושנא למענך דרשנו, עפ"י"מ דכתיב גבי השבת אבידה והיה עמך עד דרוש אחיך דרשהו אם הוא רמאי, בפשטות שאחיק ידרוש את האבידה ממך, ולפי הדרש דרוש אתה את אחיך אם הוא רמאי. וכמו"כ אפ"ל במאה"כ דרשו ה' בהמצאו, דבפשטות שנדרוש אנחנו את השי"ת, אמנם נכלל בו בחי' דרישה גם לאידך גיסא שהשי"ת דורש את האדם אם הוא רמאי או לא. ואחרי שעברו הימים הקדושים, דורש השי"ת אותנו האם שבנו אליו באמת ובתמים. וע"כ אומרים למענך דורשנו, שהבוכ"ע דורש אותנו תמיד וצופה ומביט בסתרי לבבנו אם נמצא בנו תנועה של אמת, כמ"ש דרשהו אם רמאי הוא או אינו רמאי.

(דברי יואל, הושענא רבה)

מבצע אדיר לחג השבועות

גם
לחתן
שלך
מגיע!
!

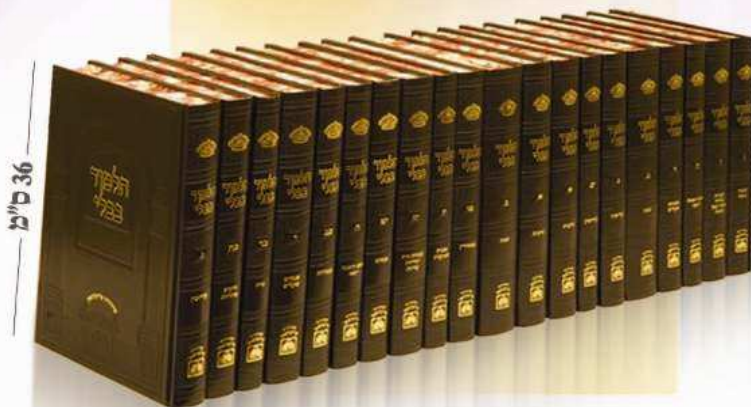

רוכשים

ש"ס 'עוז והדר' מהדורת פריעדמאן

מהדורת חתנים מפוארת
במחיר מיוחד של 2,980 ₪

מהדורה חדשה ומורחבת
במחיר מיוחד של 2,500 ₪

ומקבלים במתנה

סט משנה ברורה מפואר
היחיד עם רבבות מראה מקומות
עם יותר מ-1000 תמונות, פסקי הרב וחזו"א.

מהדורה חדשה ומשופרת

המבצע עד גמר המלאי!

להגדיל תורה ולהאדירה

להשיג בחנויות הספרים המובחרות
מוקד הזמנות: 1800-22-55-66